

آشنایی با موسیقی

موسیقی (آشنایی با موسیقی)

رضا مهدوی

انتشارات مدرسه برهان

از دیگر موارد قابل توجه این اثر است. اما مشاهده‌ی پاره‌ای از اشکالات نگارنده را بر آن داشت تا به نکاتی اشاره کند، به این امید که گامی مثبت، هر چند کوچک در این زمینه برداشته شده باشد. برای بررسی روشن‌تر به نمونه‌ای از متن کتاب پرداخته می‌شود.

چند توضیح:

۱- دیاپازون، ابزاری است به شکل حرف $\cup$ که دسته‌ای در انتهای آن قرار دارد. سراسر این ابزار از فلز خاصی به طور یکپارچه ساخته شده و به طریقی است که هنگام برخورد با جسم خارجی، شاخه‌هایش به لرزه درمی‌آید و صدای نت $La = 440$ را تولید می‌کند. از دیاپازون برای کوک کردن آلات موسیقی و اندازه‌گیری ارتفاع صوت استفاده می‌شود. امروزه انواع تازه‌ای از دیاپازون دیجیتالی و مکانیکی (بادم) ساخته شده

اثر حاضر، یکی از منابع معرفی شده‌ی سازمان سنجش آموزش کشور بوده است که به عنوان ماخذ طراحی سؤال‌های کنکور هنر در درس موسیقی برای ورود به دانشگاه‌های دولتی در نظر گرفته شده است.

در ابتدا بر نگارنده فرض است که از مؤلف کتاب که در تهیه این اثر، به عنوان یکی از نخستین کتاب‌های درسی تئوریک موسیقی در ۲۵ ساله‌ی اخیر زحماتی را متقبل شده‌اند، تشکر نمایم. معرفی استادان، موسیقی‌دانان ایرانی و پژوهشگران این حوزه به ویژه فصول پنجم و ششم که در شرح اصول و مبانی قدیم موسیقی ایرانی و نیز شرح ردیف و نظام دستگاهی موسیقی و سازشناسی است از نقاط قوت کتاب به شمار می‌رود. وجود تصاویر و عکس‌های زیبا و متنوع با زیرنویس‌های مناسب

مناقب خوانی
هوشنگ جاوید
سوره مهر، ۱۳۸۶

مناقب خوانی یا منقبت خوانی که هنر قدسی، مذهبی و آیینی ایرانیان است در معنای ستایش خصلت‌های نیک آمده. این هنر که در ایران تاریخچه‌ای بس کهن دارد و به پیش از هخامنشیان هم می‌رسد، با ظهور اسلام و مذهب شیعه، در خدمت علویان گرفته شد که او ج آن را می‌توان در قرون ۶ - ۵ دید. منقبت خوانی که نوعی کاربرد معنوی از موسیقی است در خود بسیاری از آوازهای موسیقایی کهن را نهفته دارد و خصلت‌های نیک امامان شیعه بر زبان مناقب‌خوانان جاری می‌شود. مناقب خوانی که به جهت واژه‌شناسی تاریخی به مداح شیعه گفته می‌شود به یمن شعر پارسی شکوفا گردید و بسیاری از آثار آوایی و شفاهی در قالب مناقب حسینی، مناقب حسنی، مناقب رضوی، مناقب فاطمی و مناقب مهدوی در فرهنگ‌های متنوع ایران زمین ثبت گردید.

مناقب خوانی صدایی که زنجیرهای ظلم را پاره می‌کند، حکایتگر مردی است که رنج او را صیقل داده و در هر گام پرشکوه خود چهره‌ی پرنیرون ستمگر را عیان می‌کند. منقبت حقیقت و شعرترین شعر ایمان و ادیان است.

کتاب حاضر که مجموعه‌ای از سخنرانی‌ها، مقاله‌ها و گفت و گوها - که بخش اساسی کتاب را شکل می‌دهد و یافته‌های پژوهش درباره‌ی موسیقی مذهبی ایران است، بیشتر آوازی است و در آن تلاش می‌شود مناقب خوانی، این هنر گمنام معرفی شود. کتاب حاصل مطالب همایشی است که در مهرماه ۱۳۸۳ توسط مرکز موسیقی حوزه‌ی هنری برگزار و به اهتمام هوشنگ جاوید گردآوری شده است.

در مقدمه‌ی کتاب آمده است: «در هنر منقبت خوانی بخش گسترده‌ای از گنج آوازهای موسیقایی کهن نهفته است. پس از کودتای پهلوی اول و ممنوعیت اعمال و افعال مذهبی، منقبت خوانی نیز رو به اضمحلال رفت، آنچه بازماند در روستاها و شهرهای دور از مرکز بود و از آن زمان تاکنون به مدت هشتاد سال مناقب‌خوانان مورد بی‌مهری قرار گرفتند.»

در ادامه می‌خوانیم: «این نغمه‌ها و آواهای گمنام، مظلوم‌تر از ماهیت مظلوم موسیقی نواحی و مناطق ایران است و این کتاب در نوع خود می‌تواند سرفصلی برای یک آغاز و نگرش درست به شاخه‌های موسیقی قدسی، مذهبی و آیینی ما باشد.»

۲۲ آمده است، در تناقض قرار می‌گیرد.

از طرفی مرحوم مسعودیه در ضمن تعریف مدولاسیون می‌گویند: «مفهوم مدولاسیون به هیچ وجه نمی‌تواند درباره‌ی موسیقی غیرغربی مصداق یابد. در موسیقی سنتی ایران عبور از یک دستگاه به دستگاه‌های دیگر و برگشت دوباره به دستگاه اول با رعایت قواعد ردیف، مرکب خوانی نامیده می‌شود.»^۲

وجود پاره‌ای از اشتباهات چاپی و صحنه‌آرایی نه چندان مناسب کتاب نیز می‌تواند در کیفیت یادگیری دانش‌آموزان مؤثر باشد که امید است در چاپ بعدی این نکات مورد توجه قرار گیرد.

در بیان روح عرفانی موسیقی ایرانی نیز گفتنی است که اگر برای موسیقی، کارکردی غیر از کارکرد عرفانی و نگرش نگارنده محترم قائل نباشیم، نوعی یک جانبه‌نگری و مصادره به مطلوب کرده‌ایم. گذشته از این در تمام هنرها و آثار هنری این امکان وجود دارد که اثر هنری با درونیات و اعتقاد شخصی هنرمند انطباق نداشته باشد.

از طرفی با توجه به آشنایی که نگارنده مقاله با موسیقی لری دارد و سال‌ها با این نوع موسیقی و به ویژه فضای حسی موسیقی استاد شاه میرزا مرادی زندگی کرده است، و همچنین قول ژان دورینگ که: حقیقتی که در عرفان متجلی است از اندیشه بر نمی‌خیزد، بلکه از کشف و شهود برمی‌آید، و در اثر مشاهده عینی نیست، بلکه تجربی است»^۳ من نیز به تجربه دریافته‌ام که این نوع موسیقی کمتر رنگ و بوی عرفانی داشته و بیشتر کارکردی فرهنگی، اجتماعی و آیینی دارد، به طوری که در شادی و عزا، سور و سوگ، رزم و بزم مردم قوم لر، محرک و زندگی بخش بوده است.

تهیه کتاب‌های درسی و کاربردی با این شمارگان (سی هزار نسخه در دو نوبت چاپ) نیازمند دقت و حوصله‌ی بیشتری است و باید حیطه‌های مختلف یادگیری و روان‌شناسی را مد نظر قرار داد تا همان گونه که آقای مهدوی نیز خود در مقدمه‌ی کتاب آورده است مطالب به راحتی آموخته و حتی تدریس شود.

پانویست‌ها:

- ۱- امین شه‌میری. صداشناسی، تهران: خوارزمی، ۱۳۴۹، ص ۱۱۱
- ۲- محمدتقی مسعودیه. مبانی اتنوموزیکولوژی، تهران: سروش، ۱۳۶۵، ص ۱۲۱
- ۳- ژان دورینگ. روح نغمات، ترجمه‌ی سودابه فضائلی، ص ۱۴.

منابع:

- ۱- مسعودیه، محمدتقی. مبانی اتنوموزیکولوژی، سروش، ۱۳۶۵.
- ۲- منصور، پرویز. تئوری بنیادی موسیقی، کارنامه، ۱۳۷۶.
- ۳- شه‌میری، امین. صداشناسی، خوارزمی، ۱۳۴۹.
- ۴- کینزلر، فرای. مبانی اکوستیک، ترجمه‌ی برکشلی و اسماعیل بیگی، امیرکبیر، ۱۳۶۴.
- ۵- فصلنامه‌های موسیقی ماهور. ش ۶ و ۷، ماهور، ۱۳۸۱.